

ἀποβῶσιν ἐνάμιλλοι τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ στοιχείου τὸ ὅποιον οὗτοι ἐθεώρουν ἀποκλειστικὸν αὐτῶν κτῆμα.

Τὸ μέγιστον ὄμως τῶν δυστυχημάτων ἦτο ὅτι ὁ πόλεμος οὗτος ἔλαβεν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας τοσοῦτον ἀγρίον καὶ καταστρεπτικὸν χαρακτῆρα ὥστε Ἀθηναῖοί τε καὶ Πελοποννήσιοι ἔμελλον νὰ ἀναλώσωσιν ἐν αὐτῷ ἀπάσας τὰς ὑλικὰς ἅμα καὶ ἠθικὰς αὐτῶν δυνάμεις. Εἶδομεν ὅτι οἱ Πλαταιεῖς ἐθανάτωσαν τοὺς ὑπ' αὐτῶν ζωρηθέντας 180 Θηβαίους. Οἱ Πελοποννήσιοι πάλιν, γενόμενοι κύριοι τῆς πόλεως ταύτης, ἐθανάτωσαν μὲν ὅλους τοὺς παραδοθέντας ὑπερμάχους αὐτῆς 200 Πλαταιεῖς καὶ 25 Ἀθηναίους, ἠνδραπόδισαν δὲ τὰς γυναῖκας, τὴν δὲ πόλιν παρέδωκαν εἰς τοὺς ἀμειλίχους Θηβαίους, οἵτινες αὐτὴν μὲν κατέβαλον εἰς ἔδαφος, τὴν δὲ γῆν αὐτῆς ἀπεμίσθωσαν. Ἀφ' ἑτέρου οἱ Ἀθηναῖοι, κατατροπώσαντες τοὺς Μυτιληναίους, ἀπεφάσισαν νὰ θανατώσωσι μὲν ἀπαντας τοὺς ἄνδρας τῆς ἀνακτηθείσης πόλεως, νὰ ἠνδραποδίσωσι δὲ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας. Καὶ ἐτροπολόγησαν μὲν τὴν ἐπιούσαν κατὰ τι τὴν φοβερὰν ταύτην ἀπόφασιν, περιορίσαντες τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου εἰς μόνους τοὺς πρωταίτιους, ἀλλ' οἱ φονευθέντες ὡς πρωταῖτιοι συνεποσώθησαν εἰς 1000 περίπου ἄνδρας. Ὅμοιος εἰς τὰς ἐν Κερκύρα στάσεις οἱ ἀριστοκρατικοὶ καὶ δημοκρατικοὶ ἐξετραχηλίσθησαν εἰς ἀνηλεεῖς καὶ ἀναριθμήτους ἀμοιβαίας σφαγὰς· ἐπὶ πᾶσι δὲ οἱ Ἀθηναῖοι, μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν ἔξωσιν τῶν Αἰγινητῶν ἀπὸ τῆς πατρίδος, ἀπεβίβασθησαν τῷ 424 εἰς Θυρέαν καὶ ἐκπορθήσαντες καὶ κατακαύσαντες τὸ νέον τοῦτο ἄσυλον τῶν δυστυχῶν ἐκείνων ἀνθρώπων ἀπήγαγον ἔπειτα εἰς Ἀθήνας τοὺς περισωθέντας Αἰγινήτας καὶ ἀπαντας ἐνταῦθα ἀπέκτειναν.

Ὁ πόλεμος λοιπὸν οὗτος ἀπέβαινεν ὡς ἡμέραι φονικώτερος, ἐπαγόμενος τὸν θάνατον ὄχι μόνον τῶν εἰς μάχας καὶ πολιορκίας πιπτόντων ἀλλὰ συνήθως καὶ ὄλων σχεδὸν τῶν νικωμένων. Ἀναλογιζόμενοι δὲ ὅτι αἱ ἀρχαῖαι ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι συνέκειντο ἐξ ὀλίγων τινῶν χιλιάδων πολιτῶν εὐκόλως δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅποσῃ ὑλικὴν ζημίαν ἔπασχον ἐκ τῆς τοιαύτης τοῦ πολέμου διεξαγωγῆς· ἤδη ἐπὶ τῶν πρώτων ἐνιαυτῶν οἱ ἀρχαῖοι Πλαταιεῖς καὶ Αἰγινῆται, οἱ κατὰ Περσῶν περιφανῶς ἀγωνισθέντες, σχεδὸν ἐξωντώθησαν, οἱ δὲ Κερκυραῖοι καὶ οἱ Μυτιληναῖοι κατὰ τὸ ἤμισυ ἴσως ἀπώλεσθησαν.

Ἄλλ' ἡ ὑλικὴ αὕτη ζημία, ὅσα μεγάλη καὶ ἂν θεωρηθῆ, ἦτο μικρὰ παραβαλλομένη πρὸς τὴν φοβερὰν ἠθικὴν ἀλλοίωσιν ἣν ἔπαθε τότε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος. Ἐπειδὴ εἰς πᾶσαν πόλιν ὑπῆρχον ἀνέκαθεν δύο πολιτικαὶ μερίδες, οἱ ἀριστοκρατικοὶ καὶ οἱ δημοκρατικοί, ἤδη δὲ τοὺς μὲν ἀριστοκρατικούς ὑπεστήριξαν δι' ὄπλων οἱ Λακεδαιμόνιοι, τοὺς δὲ δημοκρατικούς δι' ὄπλων ὁμοίως οἱ Ἀθηναῖοι, αἱ δύο αὗται μερίδες, ἕνεκα τῆς ἀδιαλείπτου ἐπικειμένης ἐνόσπου ἐξωτερικῆς ἐπεμβάσεως, ἀπέβαλον ἐντελῶς τὸν χαρακτῆρα ἐσωτερικῶν πολιτικῶν διενέξεων, διεξαγομένων διὰ τῶν νομίμων συνταγματικῶν τρόπων, καὶ κατήντησαν ἀληθῆ στρατόπεδα διὰ πάσης βίας καὶ παρανομίας ἀνταγωνιζόμενα. Ἐντεῦθεν δύο εἰδῶν ἐμφύλιοι πόλεμοι ἐπεκράτησαν τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα· εἰς γενικὸς, μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν ἀφ' ἑτέρου, καὶ εἰς μερικὸς, ἢ μᾶλλον ἀπειροὶ μερικοί, καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἑλληνίδα πόλιν, μεταξὺ τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ τῶν δημοκρατικῶν αὐτῆς· ἐντεῦθεν ἡ πολιτικὴ, ἡ ἐννομὸς κοινωνία, ἢ διὰ τοσοῦτων αἰῶνων καὶ ἀγῶνων μορφωθείσα, παρ' ὀλίγον ἐξέλιπεν, ἢ δ' Ἑλλάς ἐκινδύνευε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς κατάστασιν χείρονα τῆς ἀρρῦθμου καὶ ἀθέσμου ἐκείνης κοινωνίας ἣν εἶδομεν ἐπικρατήσασαν ἐπὶ τῶν

